

Arbetsmarknadsdepartementet
Enheten för arbetsrätt och arbetsmiljö
103 33 Stockholm

Stockholm
2010-03-09

Ert dnr
A2009/4047/ARM

Vårt dnr
2009/312

Angående remiss av betänkandet marknadsorienterade styrmedel på arbetsmiljöområdet (SOU 2009:97)

Näringslivets Regelnämnd NNR har tagit del av det aktuella förslaget och önskar lämna följande synpunkter.

I det aktuella betänkandet presenterar utredningen förslag som gör det möjligt att ställa krav på anbudsgivare att de inte bryter mot gällande lagar på arbetsmiljöområdet. Vidare föreslås att det i arbetsmiljötillsynen ska införas ett certifieringsförfarande där ett certifierat företag inte ska bli föremål för tillsyn med samma intervaller som icke certifierade företag. Utredningen föreslår även att arbetsmiljökunskap ska införas in i högskoleutbildningen.

Offentlig upphandling och krav på arbetsmiljö

Av betänkandet framgår att själva grundtanken med att införa arbetsmiljöfrågorna i lagen om offentlig upphandling är att det ska vara ett styrmedel med marknadsperspektiv som ska ge större tyngd åt frågan om hur företag arbetar med arbetsmiljöfrågor. Hypotesen tycks vara att ju fler offentliga institutioner som ställer krav av arbetsmiljökaraktär via offentlig upphandling ska fler företag stimuleras att arbeta mer intensivt för att förbättra arbetsmiljön.

NNR finner att utredningen inte diskuterar den väsentliga grundfrågan om hur en marknad fungerar och varför ett företag använder sina givna resurser på det sätt de gör. I diskussioner av den karaktär som diskuteras av utredningen betraktas frågan om arbetsmiljö isolerat från den mängd andra beslut som företagen fattar för att optimera utfallet av tillgängliga resurser. Utan denna insikt och analys framstår förslaget som konstgjort.

I de inledande kapitlen hänvisas det till forskningsresultat som ”pekar på” att arbetsmiljöförbättringar skulle ge konkurrensfördelar för de företag som vidtar denna form av åtgärder. Att i ett komplext sammanhang med mycket svåra orsakssamband kunna säga att det finns en kausalitet mellan ökad produktivitet och ökat arbetsmiljöarbete finner NNR vara en långgående slutsats för en synnerligen svår problemställning. Vi ifrågasätter därför starkt denna slutsats.

Företag har enligt svensk lagstiftning en skyldighet att följa en stor mängd olika regler på varierande områden. En mycket grundläggande rättsprincip är att företag eller enskild är oskyldig tills att motsatsen är bevisad. I händelse av brott eller försumlighet mot olika regler finns det olika påföljder beroende på vilket sätt enskild eller företag brutit mot aktuell lagstiftning. Den tanke som presenteras i betänkandet innebär att det skulle införas en princip med dubbla påföljder. Om det har konstaterats att ett företag brutit mot gällande regler avseende riskbedömning på arbetsmiljöområdet ska företaget exkluderas från att delta vid offentlig upphandling.

NNR kan konstatera att arbetsmiljöproblem kopplade till enskilda företag måste beivras med den lagstiftning som finns på området. NNR kan inte se något sakligt motiv att dessa frågor skulle lyftas in i anbudsprocessen gällande offentlig upphandling. Sannolikt vore det djupt olyckligt för rätts säkerheten och för effektiviteten med offentlig upphandling med avseende på möjligheten att kunna allokera resurser på ett korrekt sätt.

Hela förslaget utgår från att det är mycket enkelt går att läsa ut vad som ”rätt eller fel” enligt gällande rätt på arbetsmiljörådet. NNR anser att lagstiftningen på arbetsmiljöområdet till stora delar är mycket vag. Vad exempelvis ett företag måste vidta och inte måste vidta till följd av kraven på systematiskt arbetsmiljöarbete går inte att läsa ut av förarbeten, lag, förordning eller föreskrift. Upphandlande organisationer kan därför knappast själva värdera innehållet i eventuellt bifogade dokument. I detta perspektiv finner vi att det presenterade förslaget skulle medföra betydande rättssäkerhetsproblem genom att företag skulle riskera att exkluderas på osakliga grunder.

Det rekvisit, som redovisas i avsnitt 4.3 gällande skälen för uteslutande från offentlig upphandling, är att företaget ska ha ”fullgjort” kraven i AML. Avsaknaden av skriftlig dokumentation av risker ska vara tillräckliga skäl för att utesluta ett företag från att delta. Kravet utgår från att en upphandlande enhet ska kunna bocka av att det finns en riskbedömning, men inget nämns om den komplexa bedömningen av vad dokumentet ska innehålla, hur långtgående riskbedömningen ska ske etc.

I betänkandet diskuteras på ett begränsat sätt det komplexa med att offentliga upphandlingar är öppet för aktörer utanför Sveriges gränser och där det är avsevärt svårare för t.ex. kommun x, y eller z att kontrollera värdet av presenterade intyg om att de svenska kraven i AML har följts. Sannolikt har de som är ansvariga för upphandlingar en begränsad kunskap om vilka arbetsmiljörelaterade problem som finns i olika branscher och i olika länder. NNR bedömer att förslaget endast skulle innebära att berörda företag måste bifoga ytterligare ett dokument som inte tillför något för upphandlingen i sig förutom att det ska prickas av. Därtill diskuteras på ett mycket knapphändig sätt om förslaget kan anses vara förenligt med gemenskapsrätten och den praxis som växt fram genom olika domar. NNR delar inte den analys som utredningen presenterar med avseende på kompatibiliteten med gemenskapsrätten.

NNR finner att betänkandet saknar konsekvensanalys för det presenterade förslaget. NNR avstyrker förslaget mot bakgrund av att det redan finns påföljder kopplade till brott på arbetsmiljöområdet. Vi kan omöjligt i detta perspektiv se vad ett s.k. marknadsorienterat styrmedel ska tillföra för att förbättra arbetsmiljön i de svenska och utländska företag som säljer varor och tjänster via offentlig upphandling till mottagare i Sverige. NNR anser att utredningens förslag är så bristfälligt att den inte kan ligga till grund för lagstiftning.

Övriga förslag

NNR finner inga skäl att behålla kravet på att redovisa sjukfrånvaron i årsredovisningen. Vi kan omöjligt förstå hur tilläggsupplysningen ska kunna påverka sjukfrånvaron i positiv eller negativ bemärkelse. Det går inte ex post att spåra att kravet haft någon signifikant påverkan på den faktiska sjukfrånvaron och kravet kan därmed slopas utan att det får några som helst effekter för sjukfrånvaron. Hela idén med denna tilläggsupplysning bygger på en stark förenklad bild av hur borgenärer, kapitalmarknaden etc. kan hantera och värdera frågan om sjukfrånvaro. Därtill drabbar kravet alla som måste följa kraven i årsredovisningslagen, vilket är en majoritet små företag med ett fåtal eller inga anställda.

Med vänliga hälsningar

NÄRINGSLIVET REGELNÄMND

Tomas Lööv